

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

PROGRAM

USPOSABLJANJE ZA

ŽIVLJENJSKO USPEŠNOST

IZZIVI PODEŽELJA

(UŽU-IP)

Ljubljana, november 2005

Besedilo programa je bilo sprejeto na 39. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za izobraževanje odraslih, ki je bila 22. novembra 2005. Program je oblikovan na Andragoškem centru Slovenije.

Vsaka uporaba besedila programa ali posameznih delov besedila je dovoljena le z vednostjo in s pisnim soglasjem sestavljavcev programa.

KAZALO

1. SPLOŠNI DEL.....	4
1.1 IME PROGRAMA.....	4
1.2 UTEMELJENOST	4
1.3 CILJNA SKUPINA.....	6
1.4 CILJI IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA.....	6
1.5 TRAJANJE PROGRAMA.....	9
1.6 POGOJI ZA VPIS, NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA.....	9
2. POSEBNI DEL	10
2.1 ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA.....	10
2.2 KATALOG ZNANJA.....	11
2.2.1 STANDARDI ZNANJA	11
2.2.2 VSEBINE PROGRAMA	16
2.2.3 DIDAKTIČNO-METODIČNA NAVODILA ZA IZPELJAVO PROGRAMA.....	19
2.2.4 UČBENIKI IN DRUGO UČNO GRADIVO.....	23
2.2.5 POSEBNO ZNANJE IZVAJALCEV PROGRAMA.....	24
2.3 JAVNA VELJAVNOST ZNANJA.....	24
2.4 SESTAVLJAVCI PROGRAMA	24

1. SPLOŠNI DEL

1.1 IME PROGRAMA

Ime izobraževalnega programa je **Usposabljanje za življenjsko uspešnost – Izzivi podeželja**, s kratico UŽU-IP.

1.2 UTEMELJENOST

Potrebo po programu utemeljujemo takole:

1. Gospodarski, tehnološki in družbeni razvoj slovenske družbe narekuje zviševanje povprečne stopnje izobrazbe na raven srednješolske izobrazbe za večino prebivalstva, k čemur se nagiba večina razvitih držav z vpeljevanjem 10 do 12 let obveznega šolanja oziroma obveznega šolanja do 16. ali 18. leta. Statistični podatki o izobrazbeni strukturi prebivalstva v Sloveniji iz leta 2002 kažejo, da 56 odstotkov prebivalstva nad 15. letom nima končane srednješolske izobrazbe. Še več - izmed teh 56 odstotkov jih ima 33 odstotkov samo (ne)dokončano osnovno šolo. (Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002)
2. Ugotovitve mednarodne raziskave o pismenosti odraslih v Sloveniji kažejo, da zelo zaostajamo za drugimi razvitimi državami v Evropi in drugje v svetu; 77 odstotkov odraslih med 16. in 65. letom ne dosega ravni pismenosti, ki je potrebna za primerno vključevanje v sodobno družbo, zaznamovano z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.
3. Raziskovalni izsledki pridobljeni v raziskavi Andragoškega centra Slovenije »Razvoj izobraževalnega modela za zviševanje ravni pismenosti in trajnostni razvoj podeželja« (CRP 2001-2006) so pokazali, da le 10 % odraslih na podeželju dosega raven pismenosti, ki ustreza zahtevam današnjega časa, 42 % odraslih ima dokončano le osnovno šolo ali manj. Način življenja in narava dela ne prispevajo k obnavljanju ali ohranjanju pismenosti, zato prebivalci podeželja pogosteje poročajo o težavah pri branju besedil, izpolnjevanju obrazcev, uporabi računskih operacij ipd. Pomemben podatek je velik delež odgovorov o pripravljenosti za udeležbo v različnih izobraževanjih za pridobivanje temeljnih spretnosti (nad 70%).

4. Odrasli z manj leti šolanja na podeželju so posebna ciljna skupina, v kateri se pogosto prepletajo preživeli miselni vzorci, posledice tranzicije in privzgojen tradicionalen način dela, pri katerem največkrat ne uporabljajo temeljnih spretnosti, jih tudi ne obnavljajo in ne vzdržujejo. Izzivi, s katerimi se danes sooča podeželski prostor, pa postavljajo pred njih zahtevo po prilagoditvi novim razmeram, ki s seboj prinašajo več tveganja in negotovosti, pa tudi odgovornost za oblikovanje lastnega življenja. Razdvojenost med preživelim načinom življenja in sodobnimi izzivi jih tako postavlja pred nezadržno potrebo po pridobitvi novih znanj in spretnosti.
5. Podeželsko okolje predstavlja pomemben življenjski prostor Slovenije, saj zajema kar 70 odstotkov njene površine, na katerem živi po podatkih popisa prebivalstva iz leta 2002 kar 57 odstotkov slovenskega prebivalstva. V preteklosti je podeželje predstavljalo predvsem rezervo prostora, naravnih virov in poceni delovne sile, razvoj pa je bil usmerjen pretežno v urbana območja. Posledice takega stanja se kažejo predvsem v upočasnjem razvoju podeželskih območij, ogroženosti njihovih kulturnih dobrin in zanemarjanju lastnih razvojnih potencialov, še posebej pa na poslabšanju demografskega stanja ter izobrazbene in starostne strukture podeželskega prebivalstva.
6. Tako kot v številnih deželah tudi pri nas že spoznavamo, da je problem neizkoriščenosti podeželskega prostora hkrati tudi velik izziv in priložnost za splošen in kvaliteten razvoj celotne države z (re)aktiviranjem njenih prebivalcev, k čemur v prvi vrsti sodi zviševanje ravni pismenosti in dvig izobrazbene strukture podeželskega prebivalstva. (Podeželski prostor postaja vse bolj dragocen za bivanje, delo in preživljanje prostega časa. S splošnim razvojem družbe se vse bolj krepi tudi funkcionalna povezava podeželja z urbanim središčem. Vplivi mesta na podeželje so lahko pozitivni (pospešen prenos znanja, inovacij in informacij, povečane možnosti dohodka, dvig izobrazbene ravni prebivalstva) in negativni (izginjanje neposrednih medsebojnih stikov, starih običajev in avtohtone kulture, onesnaževanje okolja, vnos tujih vzorcev itn.)
7. Sodobna demokratična in človekoljubna družba navsezadnje mora nuditi ustrezno pomoč za izpopolnjevanje temeljnih spretnosti in pridobitev izobrazbe tistim, ki jim iz različnih razlogov tega ni uspelo pridobiti v začetnem izobraževanju.
8. Poskusni izvedbi programa UŽU-IP, opravljeni poleti 2005 z dvema skupinama udeležencev, sta pokazali, da izbrane vsebine ustrezajo izobraževalnim potrebam udeležencev.

1.3 CILJNA SKUPINA

Ciljno skupino predstavljajo manj izobraženi odrasli (deset ali manj let šolanja), pretežno prebivalci podeželja, ki so **motivirani za pridobitev temeljnih spretnosti in novih znanj, za izboljšanje svojega ekonomskega in socialnega položaja na podeželju ter za izvajanje dejavnosti na podeželju** (osebno dopolnilno delo ali dopolnilne dejavnosti na kmetiji).

Pri udeležencih lahko pričakujemo naslednje značilnosti v učni situaciji:

- slabe izkušnje s šolanjem, šibka splošna poučenost,
- pomanjkljive spretnosti v komunikaciji, iskanju in izbiri informacij in na splošno pri dejavnem vključevanju v širšo družbeno skupnost,
- podcenjevanje pomena splošne izobraženosti,
- pomanjkljiva ozaveščenost o pomenu ohranjanja tradicije in kulture za skladen trajnostni razvoj podeželja,
- manjša prilagodljivost hitrim spremembam,
- neustrezna percepcija gospodarskih možnosti v okolju (neperspektivnost),
- pomanjkljivo prepoznavanje lastnih potencialov,
- pomanjkljivo poznavanje priložnosti za različne dejavnosti, ki jih ponuja podeželje.

Pri udeležencih lahko zaradi položaja, v katerem so se znašli, pričakujemo še:

- slab gmotni položaj,
- neugodne psihosocialne učinke izključenosti (npr. depresivnost),
- pomanjkljivo obveščenost o možnostih za izobraževanje in zaposlovanje,
- obremenjenost z delovnimi in družinskimi obveznostmi in pomanjkanje prostega časa,
- obremenjenost s tradicionalnimi življenjskimi vzorci (npr. patriarhalna organiziranost družinskega življenja).

1.4 CILJI IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA

Cilj programa je omogočiti vključenim udeležencem pridobitev temeljnih znanj in spretnosti, s katerimi bodo lažje prepoznavali in vrednotili lastne potenciale ter možnosti podeželskega okolja z namenom izboljšanja svojega ekonomskega in socialnega položaja.

Cilji programa zajemajo pridobivanje temeljnega znanja in spretnosti, socialnih spretnosti in usposabljanje za vseživljenjsko učenje ter aktivno državljanstvo. Pomemben cilj programa je tudi motiviranje udeležencev za pridobivanje novih znanj za izvajanje dejavnosti na podeželju (bodisi v povezavi z osnovno ali dopolnilno dejavnostjo na kmetiji).

Nenazadnje je cilj programa tudi spodbujanje udeležencev k skrbi za trajnostni razvoj podeželja.

Cilji posameznih področij programa so:

Temeljno znanje in spretnosti:

- obnavljanje in pridobivanje temeljnih spretnosti, povezanih s pismenostjo in prepoznavanjem zaposlitvenih priložnosti na podeželju,
- dopolnjevanje temeljnega znanja in splošne poučenosti,
- usposabljanje za iskanje, izbiro in rabo informacij,
- temeljno računalniško opismenjevanje in usposabljanje za uporabo informacijske tehnologije,
- osnove podjetništva.

Socialne spretnosti:

- obvladovanje običajnih socialnih situacij,
- obvladovanje socialnih odnosov v skupnosti,
- obvladovanje načinov za izražanje kritike in pohvale,
- obvladovanje pravil za reševanje sporov in za pogajanja med člani skupine.

Vseživljenjsko učenje:

- razvijanje učnih tehnik, potrebnih za lastno izobraževanje,
- motiviranje za izobraževanje,
- načrtovanje lastne izobraževalne in poklicne poti,

- sprejemanje načel vseživljenjskosti učenja kot kulture življenja,
- sprejemanje učenja kot poti do boljše kakovosti življenja.

Aktivno državljanstvo:

- spoznavanje vlog odraslega v ožjem in širšem okolju, njegovih pravic in obveznosti,
- prepoznavanje lastnih vrednot in sprejemanje drugačnosti,
- poznavanje temeljnih načel demokratičnih medčloveških odnosov in dejavno vključevanje v skupnost,
- spoznavanje načela enakosti med spoloma.

1.5 TRAJANJE PROGRAMA

Program traja 120 ur.

1.6 POGOJI ZA VPIS, NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA

VPIS

Pogojev za vpis ni.

NAPREDOVANJE

Pogojev za napredovanje ni.

DOKONČANJE PROGRAMA

Pogoji za dokončanje programa so:

- aktivno sodelovanje pri načrtovanju in izpeljavi programa,
- napredovanje po individualnem izobraževalnem načrtu,
- 80-odstotna udeležba pri organiziranem izobraževanju.

2. POSEBNI DEL

2.1 ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA

Izobraževanje izvajajo izobraževalne organizacije za odrasle. Organizacija, ki izpeljuje program, lahko v skladu s programom porazdeli celotno vsoto ur glede na potrebe učne skupine in posameznika, učno obliko in druge okoliščine, v katerih poteka izobraževanje. Praviloma se program izvede v krajših sklopih (4-5 šolskih ur), večkrat tedensko, v trajanju 3 mesecev.

Priporočeno število je udeležencev 12 do 16.

Izobraževanje izvajata dva usposobljena učitelja. Tečajno obliko lahko kombiniramo s samostojnim učenjem ali učenjem ob konzultacijah, ki je namenjeno utrjevanju in poglobljanju pridobljenega znanja in spretnosti. Izobraževanje poteka tudi v obliki praktičnega dela (preizkusi ročnih spretnosti, spoznavanje primerov dobre prakse ...).

Projektno delo

Temeljna značilnost projektne dela je, da je program izpeljan po vsebinsko smiselno razmejenih sklopih, ki predstavljajo celoto. Posamezna srečanja predstavljajo zaokrožene teme ali področja, ki poudarijo posamezne vsebine programa. Ne glede na to, kako bo projekt oblikovan, je pomembno, da se v njem združujejo vse prvine didaktičnih načel, ki jih predvideva program. Ob tem naj posebej opozorimo na načelo integriranosti učnih vsebin. Posamezni projekti se med seboj lahko razlikujejo po stopnji zahtevnosti.

Glede na ciljno skupino, ki ji je program namenjen, se pogosto uporabljajo individualne oblike poučevanja, v celoti prilagojene prejšnjemu znanju, potrebam in interesom udeležencev.

2.2 KATALOG ZNANJA

2.2.1 STANDARDI ZNANJA

Standardi znanja zajemajo štiri področja:

- temeljne spretnosti,
- socialne spretnosti,
- vseživljenjsko učenje,
- aktivno državljanstvo.

Standardi znanja se delijo na splošne in posebne standarde znanja. Splošni standard znanja je enoten za vse odrasle vključene v programe UŽU. Posebni standardi znanja so tisti, ki naj bi jih poleg splošnih standardov obvladovali udeleženci programa UŽU-IP.

SPLOŠNI STANDARDI ZNANJA	POSEBNI STANDARDI ZNANJA
Temeljno znanje in spretnosti	Temeljno znanje in spretnosti
Govorne spretnosti Udeleženci: <ul style="list-style-type: none"> – se znajo predstaviti, – znajo oblikovati preprosta navodila, – znajo jasno oblikovati vprašanja in podajati informacije v osebem stiku in po telefonu, – znajo pripovedovati o vsakdanjih dogodkih, poročati o svojih izkušnjah in doživetjih, opisati želje, upanje in cilje, podati kratka pojasnila, utemeljitve, izraziti svoja čustva, mnenje.	Govorne spretnosti Udeleženci: <ul style="list-style-type: none"> – znajo jasno predstaviti pridobljeno znanje, – znajo strukturirati pripovedovanje o nekem dogodku ali stvari in oblikovati odgovor na postavljeno vprašanje, – znajo s svojimi besedami obnoviti prebrano besedilo, – znajo predstaviti svoje bivalno okolje, – znajo predstaviti svoje interese, – znajo predstaviti svojo dejavnost.

<p>Bralne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – znajo brati različne vrste poljudnih besedil dokumentov, obrazcev, zemljevidov, – berejo z razumevanjem – razumejo krajša besedila: vesti, nasvete, pisma, ocene, obvestila, krajše članke, reportaže, – v besedilih razumejo temeljne informacije in znajo povzeti njihovo vsebino, – povezujejo informacije iz besedila s svojim znanjem, – so sposobni kritičnega branja manj zahtevnih besedil – razlikujejo med dejstvi in mnenji, – znajo slediti preprostim zapisanim navodilom. 	<p>Bralne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – znajo brati različne vrste navodil (za uporabo strojev, izvajanje različnih postopkov ...), – pri branju si znajo pomagati z dodatnimi viri informacij (priročniki idr.), – razlikujejo bistveno sporočilo od manj pomembnih podatkov, – znajo kritično oceniti prebrano vsebino, – znajo prebrano vsebino pretvoriti v dejavnost.
<p>Pisne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – znajo oblikovati preprosta besedila z vsebino iz vsakdanjega življenja, – upoštevajo pravopisna in slovnična pravila pisnega jezika, – znajo sestaviti in nasloviti pismo, voščilnico, prošnjo, pritožbo, – znajo opisovati vsakdanje dogodke, poročati o svojih izkušnjah in doživetjih, opisati želje, upanje in cilje, načrtovati, napisati kratka pojasnila, utemeljitve, izraziti svoja čustva, mnenje, – znajo izpolniti splošno položnico, obrazec za dvig in polog gotovine, obrazec za dohodnino, obrazec za priporočeno in povratno pošto, evropsko poročilo o prometni nesreči, obrazce za pridobitev osebnih dokumentov (potni list, osebna izkaznica), – znajo napisati in objaviti oglas. 	<p>Pisne spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – znajo napisati obnovo prebranega besedila, – znajo pisno podati informacije, opisati in razložiti posamezne pojave, pripovedno opisati neki dogodek, – znajo sestaviti življenjepis, prijavo za zaposlitev, – znajo izpolniti obrazec za subvencijo in druge obrazce v kmetijstvu, – znajo na kratko pisno predstaviti svojo dejavnost.

<p>Računske spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uporabljajo osnovne računske operacije (seštevanje, odštevanje, množenje in deljenje), – rešujejo probleme iz vsakdanjega življenja, ki zahtevajo uporabo osnovnih računskih operacij ali matematičnih načel, – razumejo, razložijo in uporabljajo slikovno ali simbolno izražene količinske podatke, – znajo približno oceniti vrednosti/velikostni razred brez natančnega računanja, – znajo oceniti potrebno stopnjo natančnosti za rešitev problemov, povezanih s količinami, razmerji, – znajo opredeliti in izbrati podatke, ki jih potrebujejo za reševanje problemov, – znajo opredeliti in izbrati postopek za reševanje problema in preveriti razumnost/logičnost rešitve, – znajo razložiti rezultate s pomočjo matematičnih prikazov – grafov, razpredelnic ipd. 	<p>Računske spretnosti</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – znajo uporabljati odstotke, ulomke, decimalke, – obvladajo osnovne merske pojme, enote in razmerja med njimi (dolžina, višina, širina, teža, prostornina), – obvladajo in razumejo osnovne geometrijske pojme (ploščina, prostornina) in izračunajo enostavnejše probleme povezane z njimi, – znajo izračunati količino potrebnega materiala za svoj izdelek ali produkt, – znajo določiti okvirno ceno lastnega izdelka ali produkta.
<p>Raba informacijske tehnologije</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – obvladajo avtomate v svojem okolju (bankomat, avtomat zdravstvenega zavarovanja), – obvladajo rabo žepnega računalnika (kalkulatorja), – obvladajo uporabo mobilnega telefona, – poznajo temeljno delovanje osebnih računalnikov, – poznajo možnosti za dostop do interneta in bistvene poti za iskanje informacij, – poznajo prednosti in nevarnosti uporabe interneta. 	<p>Raba informacijske tehnologije</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – obvladajo temeljno rabo urejevalnika besedila (Word) in temeljno rabo enega izmed programov za urejanje podatkov (npr. Excel), – znajo uporabljati elektronsko pošto, – obvladajo iskanje in izbiranje informacij za svoje potrebe z uporabo interneta.

<p>Splošna poučenost</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poznajo in razumejo temeljne naravoslovne zakonitosti in načela v okoliščinah vsakdanjega življenja, – poznajo infrastrukturno urejenost domačega kraja in širšega okolja in se v njem orientirajo (raba zemljevida, načrtov), – poznajo temeljno delovanje telesa in zdrave življenjske navade, – poznajo temeljna načela pri skrbi za okolje glede na ravnanje posameznika in različnih organizacij. 	<p>Splošna poučenost</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poznajo svoje okolje z vidika možnosti, ki jih ponuja podeželje (za povečanje dohodka gospodinjstva) za dopolnilne dejavnosti, – poznajo temeljna načela o organizaciji in poslovanju, ki zadevajo njihovo življenjsko okolje, – se seznanijo s kulturnimi in z drugimi ustanovami v svojem okolju ter s kulturno dediščino.
<p>Socialne spretnosti</p>	<p>Socialne spretnosti</p>
<p>Komunikacija</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – se znajo predstaviti v novem okolju, – obvladajo navadne socialne spretnosti (pozdrav, prijava, zahvala, opravičilo, voščilo itd.), – se znajo sporazumevati z drugimi v učni skupini, – poznajo načine izražanja kritike in pohvale, – če ne razumejo, znajo sogovornika prositi za ponovitev ali pojasnilo, – znajo zastavljati vprašanja. 	<p>Komunikacija</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – se znajo sporazumevati v različnih okoljih (uradi, banke, občina), – se znajo predstaviti delodajalcem, – znajo predstaviti svojo delovno usposobljenost, – znajo komunicirati z naključnimi gosti in obiskovalci podeželja, – znajo komunicirati s potencialnimi kupci, odjemalci svojih izdelkov/produktov.
<p>Medčloveški odnosi</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – znajo navezati spoštljive in prijateljske stike s člani skupine, – znajo navezati ustrezne odnose v formalnih položajih, – poznajo temeljna pravila reševanja sporov in pogajanja med člani, – se ustrezno odzivajo na sogovornikove potrebe, želje, namene, – razvijajo pravila lepega vedenja, – obvladajo tehniko aktivnega poslušanja in jaz sporočil. 	<p>Medčloveški odnosi</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – se znajo vključiti v učno skupino in pripomoči k doseganju skupno dogovorjenega cilja, – znajo prisluhniti drugače mislečim.

Vseživljenjsko učenje	Vseživljenjsko učenje
<p>Odgovornost za lastno učenje in napredovanje</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poznajo različne dostope do informacij in vire le-teh v svojem okolju, – poznajo načine za načrtovanje učnih ciljev, – razvijajo navade in spretnosti za vseživljenjsko učenje: uporabo slovarjev, leksikonov in drugih virov znanja za pridobivanje novega znanja in pojasnjevanje neznanih informacij. 	<p>Odgovornost za lastno učenje in napredovanje</p> <p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – samostojno načrtujejo izobraževalne cilje, – si znajo oblikovati osebni izobraževalni načrt, – znajo spremljati napredovanje, in če je potrebno, spremeniti strategijo, da bi dosegli cilje.
Aktivno državljanstvo	Aktivno državljanstvo
<p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poznajo temeljne človekove pravice in pravice učenca, delavca in državljana ter načine za njihovo uveljavljanje, – poznajo temeljna načela demokratičnih medčloveških odnosov, – znajo opredeliti svoje socialne vloge, – znajo opredeliti nekatere svoje življenjske vrednote, – spoznavajo strategije kritičnega mišljenja, – spoznajo procese in strategije reševanja problemov: iskanje in vrednotenje mogočih rešitev ter načine odločanja ob problemih iz vsakdanjega življenja, – poznajo načine animiranja drugih za uresničevanje svojih/skupnih zamisli, – poznajo in razumejo temeljne pojave v sodobni družbi – globalizacija, evropeizacija, večkulturnost. 	<p>Udeleženci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poznajo pravice odraslih v izobraževanju, brezposelnih in zaposlenih ter načine za njihovo uveljavljanje, – poznajo vire za pridobivanje informacij, – seznanjeni so z temeljnimi dokumenti/zakonodajo SLO in EU na ravni potreb prebivalcev podeželja.

2.2.2 VSEBINE PROGRAMA

Predstavljene vsebine programa priporočamo, učitelji pa bodo izbirali med priporočenimi, odvisno od značilnosti skupine udeležencev. Vsebine so opredeljene kot skupne in posebne vsebine. Skupne vsebine so enotne za vse programe Usposabljanja za življenjsko uspešnost in predstavljajo temeljni obseg za uresničevanje zastavljenih standardov. Tudi pri obravnavanju skupnih vsebin je pomembno, da se izbirajo teme in področja, ki so blizu konkretni skupini udeležencev.

Posebne vsebine so osrednje vsebine izobraževalnega programa in izhodišče za učiteljevo delo. Namenjene so določenemu programu in neposredno povezane s ciljno skupino. Izbrane so glede na življenjske okoliščine ciljne skupine, prilagojene udeležencem, da bi z njimi zadostili svojim potrebam po temeljnem znanju in spretnostih.

Skupne vsebine	Obseg
Osebna identiteta	<ul style="list-style-type: none"> - ime, priimek, naslov, telefon, - starost, datum in kraj rojstva, stan, osebni dokumenti, državljanstvo, - poreklo (narodnost), poklic, dosedanje delo, interesi, konjički, - videz, značaj, temperament, razpoloženja in čustvena stanja, počutje.
Družina in dom	<ul style="list-style-type: none"> - člani družine in odnosi med njimi, delitev dela med člani družine poklicna dejavnost članov družine in ožjih sorodnikov, - prazniki in družinske navade s poudarkom na etnoloških posebnostih.
Osebna razmerja	<ul style="list-style-type: none"> - odnosi med ljudmi (moški–ženske, formalni–neformalni ...), - tradicionalizem, - prijateljstvo.
Prosti čas	<ul style="list-style-type: none"> - konjički, zabava, obiski različnih prireditev, obisk knjižnice, - prostovoljno delo, angažiranje v raznih društvenih dejavnostih, - samoizobraževanje, - kino, gledališče, koncerti, radio, televizija, - šport in rekreacija, ples, - počitnice, dopust.

Turizem	<ul style="list-style-type: none"> - turistična ponudba domačega kraja, države, dežele, mesta in njihove znamenitosti, - orientacija, transport, namestitve, prenočevanje, - osebni dokumenti, prtljaga.
Telo in zdravje	<ul style="list-style-type: none"> - osebna higiena in kozmetika, narava in zdravje, telesna dejavnost, življenjski slog, stres, - fizično in psihično počutje, bolezni, - zdravstveno zavarovanje, zdravstvene storitve, - prva pomoč.
Ekonomika	<ul style="list-style-type: none"> - nakupi, moda in oblačila, cene in razprodaje, reklame, - mere, uteži, denar, načini plačevanja, različne storitve.
Hrana in pijača	<ul style="list-style-type: none"> - jedi in pijače, obedi, obroki, recepti, avtohtone jedi in pijače tradicionalni običaji in hrana, - restavracije, jedilni listi, naročanje, - zdrava/nezdrava prehrana.
Javno življenje	<ul style="list-style-type: none"> - javni napisi, reklame, pošta, telefon, banka, šola, carina, promet, policija, prva pomoč, bolnišnica, servisi, razne informacije, svetovalne institucije, kulturne ustanove, muzeji,
Kultura in družba	<ul style="list-style-type: none"> - vrste umetnosti, zgodovinske in druge zanimivosti, jezik, vera, prazniki, šege in navade, aktualni dogodki, življenjski standard.
Mediji	<ul style="list-style-type: none"> - radio, televizija, tisk, medmrežje, ustno izročilo.
Naravno okolje	<ul style="list-style-type: none"> - ure, deli dneva, meseci, letni časi, koledar, setveni koledar, - vreme, podnebje, dežele in pokrajine, - rastline in živali, - poseganje v naravo, ekologija.

Posebne vsebine	Obseg
Delo, zaposlitev	- delovno mesto, delovne okoliščine, zaslužek, davki, prispevki, oblike zaposlitve (osebno dopolnilno delo, dopolnilna dejavnost na kmetiji), samozaposlitev, finančni viri za (samo)zaposlitev, enake možnosti med spoloma.
Poklic, brezposelnost	- različni poklici in kvalifikacije zanje, nacionalne poklicne kvalifikacije, izobraževanje in usposabljanje, iskanje zaposlitve, aktivno iskanje zaposlitve, preverjanje lastnih zaposlitvenih možnosti, - možnosti denarne pomoči med brezposelnostjo za posameznika in družinske člane, dostop do javnih storitev.
Podeželje – priložnost za nova delovna mesta	Podeželje – »vrt prihodnosti« (Alois Mock), neizkoriščeni naravni viri, »speči« potenciali, perspektivne dejavnosti na podeželju, odkrivanje priložnosti, organiziranje skupnih servisov za razvoj in prodajo izdelkov/produktov, izobraževanje in usposabljanje za potrebe prebivalcev podeželja, - kmetijske ustanove, podeželska razvojna jedra, - skrb za trajnostni razvoj podeželja.
Podjetništvo	- temelji podjetništva, izpolnjevanje obrazcev (subvencije in drugi najpogostejši obrazci pri dejavnostih na podeželju), - izdelki/produkti podeželja, ekonomika kmetije, cena izdelka/produkta, trženje in prodaja.
Metode učenja za potrebe vsakdanjega življenja	- načini zapisovanja, metode pomnjenja in predstavljanja določenih vsebin, - informacijsko-komunikacijska tehnologija, knjižnice.

2.2.3 DIDAKTIČNO-METODIČNA NAVODILA ZA IZPELJAVO PROGRAMA

Namen Usposabljanja za življenjsko uspešnost je povečanje samostojnosti in neodvisnosti udeležencev v različnih družbenih položajih, ki zahtevajo uporabo temeljnih spretnosti. V program se prostovoljno vključujejo udeleženci s primanjkljaji na področju temeljnih spretnosti, motivirani za odkrivanje priložnosti na podeželju, oziroma se zavedajo odgovornosti za osebni razvoj in so motivirani za izboljšanje svojega ekonomskega in socialnega položaja.

Vključevanje v program je mogoče:

- na lastno željo udeleženca, ko sam ugotovi, da ima nekatere primanjkljaje,
- na predlog vodje izobraževanja ali učitelja v izobraževalnih ustanovah,
- na predlog svetovalnih služb uradov za delo,
- na predlog kmetijske svetovalne službe.

V programu ne gre zgolj za prenašanje znanja ali urjenje spretnosti, temveč za priložnost posameznika, da v konkretnem položaju izkusi dejavno vlogo pri ustvarjanju znanja in uporabi temeljnih spretnosti. V učnem procesu udeleženec sam, z učiteljem, z drugimi udeleženci in z drugimi sodelujočimi premisli, ovrednoti in posploši izkušnjo, ki si jo je pridobil. Tako udeleženec poleg dejstev in vsebine ponotranji tudi načela, postopke in tehnike, ki jih uporablja kritični mislec, pa tudi vrednote, načine in postopke ustvarjalnega učenja.

Zato se z didaktičnega vidika pred učitelje, snovalce in ustvarjalce učnega gradiva, postavljajo drugačne – zahtevnejše naloge, kot jih navadno prevzemajo v transmisijskih modelih učenja. Učitelji so moderatorji v učnem procesu, ki s svojim vedenjem in delovanjem udeleženca spodbujajo in jim pomagajo, da so dejavni pri učenju. Bolj kot na podajanje učnih vsebin se osredotočajo na spremljanje in opazovanje učenja udeležencev. Pomagajo jim pri načrtovanju, spremljanju in vrednotenju učnih ciljev, učenja in učnih dosežkov. Učitelj pomaga udeležencu pri uporabi usvojenega znanja in spretnosti v različnih situacijah.

Temeljna učna načela so:

Na udeleženca osredinjen učni proces

Izhodišče za načrtovanje in samo učenje so udeleženčeve učne potrebe in interesi, izraženi v pogovoru in v drugih oblikah komunikacije. Upošteva se udeleženčevo znanje, sposobnosti, pripravljenost za učenje in zunanje okoliščine, v katerih se uči. Udeleženec ves čas sodeluje pri načrtovanju, izpeljevanju in vrednotenju učenja, naloga učitelja pa je, da mu pomaga razporediti, povezati, premisliti in ovrednotiti posamezne stopnje učenja. Pri tem se postavi v vlogo aktivnega poslušalca in opazovalca, ki z različnimi vprašanji, pa tudi z napotki usmerja udeleženčevo premišljevanje in pozornost s problema in zahtev, ki jih ta postavlja pred udeleženca, na organizacijo in strukturo njegovega znanja in izkušenj, ki jih ima udeleženec z reševanjem podobnih problemov – ter spodbuja metakognitivne procese pri udeležencu, kot so: opazovanje in definiranje problema s svojimi besedami, razmišljanje o strategijah in načinih razrešitve problema, iskanje in uporaba virov (npr. čas), vrednotenje rešitve.

Povezanost učnih vsebin z življenjem udeležencev in načelo učiteljevega vživljanja v življenje in kulturo udeležencev

Za uresničevanje ciljev programa učitelji izbirajo vsebine, za katere je pomembno, da izhajajo iz vlog in življenjskih položajev, ki jih imajo udeleženci kot družinski člani, delavci in državljani. Iz njihovega okolja je mogoče izbirati vsebine, ki jih udeleženci zaradi poznavanja/bližine lažje umestijo med pridobljeno znanje in pri katerih prepoznajo praktično uporabnost naučenega.

To učiteljem omogoča, da poiščejo ustrezne življenjske primere, s katerimi se udeleženci lahko identificirajo ali jih prepoznajo kot resnične. Udeleženci spoznajo, da je učenje sredstvo za reševanje problemov. Učenje dobi smisel. Učitelji morajo torej spoznati kulturo, vrednote, interese, potrebe in strukturo življenja, ki ga živijo udeleženci. Pri tem lahko uporabijo različne metode in tehnike, ki jim to omogočijo: npr. osebni pogovor z udeležencem, predstavitev ali kratko avtobiografijo udeležencev, občasno sodelovanje drugih članov družine ali skupnosti, v kateri živi udeleženec, na srečanjih, prireditvah ali skupnih akcijah, seznanjanje z dediščino, ljudskim in umetnostnim izročilom kulture, ki ji

pripada udeleženec, pridobivanje objektivnih podatkov o okolju in razmerah, v katerih živijo udeleženci in podobno.

Tako delo omogoča učiteljem, da prepoznajo posamezne udeležence kot odrasle in celostne osebnosti in z njimi ustvarijo enakovreden in na humanističnih vrednotah zasnovan medosebni odnos, udeleženci pa se v programu osebno celostno izrazijo in delujejo kot odrasli, samostojni ljudje.

Načelo integrativnosti učnih vsebin, učnih metod in učnega gradiva

Ravnanje po tem načelu udeležencu omogoča, da spozna funkcijsko zvezo med posameznimi temeljnimi spretnostmi in jih celostno uporabi v različnih okoliščinah. Ustvari se tudi priložnost, da predmet in probleme, ki jih rešuje, opazuje z vidika različnih razlag in jih poskuša rešiti na različne načine. Tako si kritično izoblikuje svoj pogled na različne pojave, pa tudi na svoje načine reševanja problemov in svoj slog učenja. Pri tem je posebno učinkovito projektno učenje, pri katerem si udeleženec ali skupina udeležencev izbere področje ali predmet učnega projekta, izdelava načrt, izvede in ovrednoti delo in učenje, ki so ga ob tem opravili. Učitelji načelo uresničijo tako, da poleg poudarjenih vsebin, npr. uporabe osebnega računalnika, obravnavajo integralne probleme – npr. pisanje prošnje na računalnik, in jih vzporedno ob problemih, povezanih z računalništvom, opozarjajo tudi na druge prvine pismenosti, npr. vsebinska, oblikovna in pravopisna korektnost prošnje. Pri tem lahko uporabljajo različne metode učenja, pri katerih udeleženci rešujejo probleme enkrat individualno, drugič v dvojicah ali majhnih skupinah, primerjajo različne posamezne in skupinske rešitve ter se ob tem naučijo predstavljati, zastopati in zagovarjati svoje mnenje, ob tem pozorno poslušati druge in se kritično odzivati. Spodbujanje komunikacije in interakcij med udeleženci pripomore k večji povezanosti v skupini, spodbuja udeležence in jim daje dobre neposredne izkušnje s timskim delom.

Načelo individualizacije učenja in kontinuiranega spremljanja napredovanja

Program je zasnovan tako, da od učiteljev zahteva pomoč udeležencem pri izdelavi osebnega učnega načrta, ki zajema opredelitev osebnih učnih ciljev, nalog in korakov, ki jih bo udeleženec opravil na poti do cilja, okvirno opredelitev časovnih rokov za izpeljavo posameznih učnih korakov ter oblik in časovnih intervalov preverjanja znanja in vrednotenja učnega procesa. Pri neposrednem stiku z udeleženci učitelji sodelujejo z udeležencem pri

načrtovanju in vrednotenju napredovanja po učnem načrtu in pri morebitni modifikaciji učnega načrta. V tem dialogu učitelj poudarja predvsem napredovanje posameznika in usmerja njegovo pozornost na primerjavo njegovega znanja pred začetkom izobraževanja z novim znanjem in stopnjo neodvisnosti, ki jo je udeleženec že dosegel. Hkrati pa ga spodbuja k nadaljnjemu učenju in definiranju novih učnih ciljev. Pri vrednotenju napredka spodbuja udeleženca, naj sam izrazi svoje mnenje o napredovanju, učitelj pa to kasneje upošteva kot enakovreden element evalvacije. Tako postajajo udeleženci samostojnejši in odgovornejši za svoje učenje.

Načelo izbirnosti

To načelo zadeva predvsem možnost izbire učnih vsebin, ob katerih si udeleženci izboljšujejo svoje temeljne spretnosti. Načelo izbirnosti je najtesneje povezano z načelom življenjske bližine, saj predvideva, da poteka učenje ob vsebinah, ki jih izberejo udeleženci programa, ker so zanje zanimive in/ali so pomembne za njihovo življenje. Udeleženci lahko izbirajo med sicer predpisanimi učnimi vsebinami, ki pa so v programu ravno zaradi tega zelo široko in splošno opredeljene, npr. Družina in dom, Telo in zdravje, Domača ekonomika, Kultura in družba. Izbirnost je tako omogočena na eni strani med predpisanimi področji, na drugi pa tudi pri konkretizaciji učne vsebine ali izbiri problema in problemskega položaja. Učenje bo zasnovano na problemih, ki so za udeležence pomembni in aktualni tudi glede pridobivanja znanja in temeljnih spretnosti, ki so potrebne za uspešno reševanje problema.

Učenje v učnih projektih

Opisana načela se združujejo pri učenju v učnih projektih. V tem programu gre lahko za kratke učne projekte, ki jih skupina izpelje na enem ali dveh učnih srečanjih, lahko pa si že na začetku izbere učni projekt, ki ga bo uresničevala na več učnih srečanjih, tako da bo pri posameznem učnem srečanju obravnavala eno od nalog, ki si jih bo zadala z učnim projektom. Pri projektne učenju je pomembno, da si skupina izbere zanjo pomemben življenjski problem, in ga obravnava iz različnih zornih kotov. Pri tem mora biti učitelj pozoren predvsem na postavljanje učnih ciljev. Paziti mora, da so v njem obravnavane različne prvine pismenosti, vse temeljne spretnosti in da je upoštevana večina standardov. Projektno učenje udeležencem omogoča, da se povezujejo z različnimi posamezniki in

inštitucijami v okolju, s katerimi lahko sodelujejo različno – npr. pri pridobivanju informacij o okolju, ali tako, da skupaj izpeljujejo katerega od projektov.

Program izvajata sočasno dva učitelja, od katerih eden opravlja vlogo učitelja koordinatorja. Oba učitelja izpeljujeta program v skladu z njegovimi standardi in v sodelovanju z izvajalsko organizacijo skrbita za pridobivanje udeležencev. V ta namen pripravljata ustrezne informacije, s programom seznanjata različne ustanove v svojem okolju ipd.

Učitelj koordinator je odgovoren za načrtovanje in kakovost izpeljave, izpeljavo usmerja strokovno in organizacijsko ter skrbi za sodelovanje z drugimi partnerji programa (financerji, zunanjimi evalvatorji, strokovnimi nosilci programa, predstavniki lokalne skupnosti, javnih občil itn.).

Priporočljivo je, da organizacija, ki izpeljuje program, zagotovi še sodelovanje učitelja – pomočnika, ki delo opravlja prostovoljno (brezplačno). Kot učitelji pomočniki lahko sodelujejo posamezniki, ki že opravljajo osnovno oz. dopolnilno dejavnost na kmetiji ali osebno dopolnilno delo, študentje (lahko tudi za potrebe študijske prakse), dijaki zadnjih letnikov srednjih šol, strokovnjaki s posameznih področij (etnologi, agronomi, agrarni ekonomisti ...) ali drugi prostovoljci (npr. upokojeni učitelji).

2.2.4 UČNO GRADIVO

Učno gradivo so lahko:

- vnaprej pripravljeno učno gradivo, ki ga pripravi učitelj sam,
- tiskano gradivo iz življenjskega okolja udeležencev (časniki, revije, reklame), ki je povezano z vsebinami in standardi programa,
- gradivo, ki ga pripravijo udeleženci (brošure o lokalnem okolju, znamenitostih, pomembnih osebnostih, stari zemljevidi, navodila, razni avtohtoni recepti ...).

Učitelji sami izbirajo učno gradivo za uporabo pri izobraževanju.

Pri izbiri in izdelavi učnega gradiva je treba upoštevati naslednja merila:

- obsegati morajo v programu zajete vsebine,

- ustrezati morajo sodobnim didaktičnim načelom,
- didaktično in metodično morajo biti usklajena s temeljnimi cilji programa.

2.2.5 POSEBNO ZNANJE IZVAJALCEV PROGRAMA

Usposabljanje učiteljev v programih UŽU je sestavljeno iz Temeljnega usposabljanja za učitelje v programih UŽU in posebnega dela (dousposabljanja), ki usposablja učitelje za izvajanje določenega programa UŽU. Učitelj, ki je uspešno končal usposabljanje za učitelja v drugih programih UŽU, mora uspešno končati samo posebni del usposabljanja za učitelje v programu UŽU-IP (dousposabljanje).

2.3 JAVNA VELJAVNOST ZNANJA

Listina, ki jo pridobijo udeleženci, je javno veljavna.

2.4 SESTAVLJAVCI PROGRAMA

Program UŽU – Izzivi podeželja sta sestavili dr. Livija Knaflič (Andragoški center Slovenije, Ljubljana) in Alenka Stupar, univ. dipl. soc. (DART, Lendava). Kot osnova je uporabljeno gradivo programa UŽU – Most do izobrazbe iz leta 2002, ki so ga pripravile: dr. Livija Knaflič, Natalija Žalec, spec. in Sonja Klemenčič, prof. (vse: Andragoški center Slovenije, Ljubljana).